

Barbara Smuk

mgr lic., adwokat kościelny, WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa
<https://orcid.org/0000-0002-6425-5155>
smuk.barbara@gmail.com

Wybrane aspekty odpowiedzialności cywilnej notariusza

Wprowadzenie

Z przepisów ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie wynika, iż notariusz wykonuje zawód zaufania publicznego. Według Marka Kolasińskiego notariat łańcuchowy charakteryzuje się przeplataniem elementów publicznych oraz prywatnych, a także dążeniem do utrzymania prawidłowych relacji pomiędzy nimi¹. Współcześnie notariusz określany jest mianem funkcjonariusza publicznego, przedstawiciela wolnego zawodu, przedsiębiorcy oraz osoby zaufania publicznego.

Zdaniem Michała Modrzejewskiego notariusz jest osobą zaufania publicznego wyłącznie w zakresie czynności, których dokonuje. Z powyższego wynika zatem, iż notariusz podczas dokonywanych czynności nie powinien być uważany za osobę prywatną, ponieważ wykonuje on czynności z zakresu dokumentacji, które zostały mu powierzone przez państwo².

Założenie systemowe polegające na przyjęciu, iż notariusz w ramach praktyki notarialnej działa jako przedsiębiorca, a zarazem osoba zaufania publicznego prowadzi do pewnej nieścisłości systemowej ustawodawcy. W piśmiennictwie podkreśla się, że praktyka notarialna prowadzona przez przedsiębiorcę, który jest jednocześnie osobą zaufania publicznego, może prowadzić do zniszczenia oraz zdeprecjonowania pojęcia osoby zaufania publicznego, co skutkować może obniżeniem bezpieczeństwa prawnego, stałości oraz pewności w zakresie realizacji obowiązków, które zostały notariuszowi

¹ M.K. Kolasiński, *Odpowiedzialność cywilna notariusza*, Toruń: TNOK, 2005, s. 39.

² M. Modrzejewski, *Pozycja ustrojowa notariusza*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2008, nr 1, s. 25–38.

powierzone przez państwo³. Niemniej jednak notariusz, prowadząc kancelarię notarialną, utrzymuje się z dochodów, które ona generuje. Dlatego przyjęć należy, iż prowadzenie działalności gospodarczej przez notariusza nie definiuje ustroju współczesnego notariatu. Zdaniem Joanny Wiśniewskiej aktualna forma prowadzenia praktyki notarialnej określa wyłącznie granice samodzielności funkcjonowania notariusza, a także notariatu⁴.

Obowiązki związane ze statusem osoby zaufania publicznego nie ograniczają się wyłącznie do podejmowania ważnych w zakresie publicznym czynności zawodowych. Pojęcie zaufania publicznego wiąże się z koniecznością ochrony wartości i dóbr, które mają zasadnicze znaczenie dla osób korzystających z usług podmiotu prowadzącego szczególną działalność zawodową (notariusza). Na zaufanie publiczne składa się kilka elementów, a wśród nich wskazać można: należyłą staranność zawodową, dobrą wolę osoby wykonującej zawód, przestrzeganie przez osobę wykonującą zawód określonych wartości oraz jej właściwą motywację⁵.

Ze statusem zawodu zaufania publicznego związane są także określone powinności o charakterze publicznym. Obowiązki notariusza polegają na zabezpieczeniu interesów stron, które przystępują do czynności notarialnej, a także poprawności jurydycznej dokonywanych przez się czynności⁶. Doniosła rola notariatu w systemie prawnym uzasadniona jest koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa oraz legalności obrotu prawnego. Istota czynności notarialnych, a zarazem ich doniosłe konsekwencje sprawiają, iż wykonywanie tego zawodu wiąże się ze szczególnym rodzajem odpowiedzialności, której notariusz podlega. Ustawodawca, w ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (dalej: PrNot)⁷, określił, iż notariusz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, karną, podatkową oraz cywilną.

Podstawy odpowiedzialności cywilnej notariusza

Wydarzenia historyczne, zmiany społeczne, gospodarcze, a także prawne przyczyniły się do uformowania ostatecznego kształtu współczesnego samorządu

³ M.Z. Król, *Notariusz na rozdrożu, czyli o paradygmacie notariusza*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2006, nr 3, s. 31.

⁴ J. Wiśniewska, *Odpowiedzialność prawna notariusza – jako funkcjonariusza publicznego oraz osoby zaufania publicznego*, [w:] *Odpowiedzialność prawna funkcjonariuszy publicznych. Wybrane zagadnienia*, red. M. Giżyńska, D. Ossowska-Salamonowicz, F. Freitag, M. Malessa, K. Pawlikowski, Olsztyn 2017, s. 206–207.

⁵ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2019 r., sygn. akt: I ACa 194/19, LEX nr 3040483.

⁶ A. Oleszko, *Prawo o notariacie. Komentarz*, cz. 1, Warszawa: LexisNexis, 2011, komentarz do art. 2.

⁷ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 1192.

notarialnego. Podkreślenia wymaga, iż przyznanie notariuszowi statusu osoby zaufania publicznego sprawiło, iż jednocześnie nałożone zostały na niego obowiązki o charakterze publicznym. Jak już wskazano, w ramach wykonywanej działalności notariusz działa jako funkcjonariusz publiczny. Czynności podejmowane przez notariusza są istotne dla funkcjonowania współczesnego państwa. Status notariusza, będącego gwarantem bezpieczeństwa obrotu prawnego, zbliżony jest zatem do pozycji organu realizującego szereg powinności o charakterze państwowym. Wskazać należy przy tym na szczególne wymogi stawiane kandydatom na notariusza, instytucję powołania na notariusza, obowiązek posługiwania się godłem w zakresie urzędowania, prowadzenie kancelarii na zasadach podobnych do urzędowania administracji publicznej. Status notariusza należy wywodzić także z rodzaju czynności, które są przez niego dokonywane. Czynności dokonywane przez notariusza posiadają walor czynności na równi z czynnościami dokonywanymi przez sąd, stanowią zatem przejaw jego urzędowego działania, które niewątpliwie ma na celu zapewnienie państwowej gwarancji bezpieczeństwa obrotu prawnego w zakresie czynności, które pozostają istotne zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i całego społeczeństwa. W tym aspekcie należałoby rozważyć, czy wolnorynkowość – z uwagi na związek zawodu z mechanizmami aparatu państwa – nie powinna zostać zastąpiona rozwiązaniami, które byłyby zbliżone do urzędu sędziowskiego, prokuratorskiego, korpusu służby cywilnej.

W literaturze podkreśla się, iż na notariuszu ciąży odpowiedzialność uzasadniona faktem, iż powinien on przyczyniać się do regulowania stosunków gospodarczych, jak i społecznych⁸. Określone kategorie czynności dla swojej ważności wymagają ich udokumentowania w formie notarialnej. Konsekwencją przyjęcia, iż notariusz jest osobą zaufania publicznego, pozostaje fakt, iż sporządzane przez niego dokumenty posiadają charakter dokumentów urzędowych. Ścisły związek notariatu z działalnością państwa, a w szczególności jego status, rola oraz funkcje sprawiają, iż osoby, które pretendują do wykonywania tego zawodu, powinny posiadać kompetencje pozwalające na uznanie, iż osoba ta będzie wykonywać zawód z należytym zaangażowaniem i starannością.

Zgodnie z art. 49 PrNot notariusz ponosi odpowiedzialność na zasadach określonych w kodeksie cywilnym za szkody wyrządzone podczas dokonywania czynności notarialnych przy uwzględnieniu staranności, do której jest zobowiązany w trakcie ich wykonywania. Przywołany przepis nie precyzuje, któremu z dwóch reżimów odpowiedzialności cywilnoprawnej (*ex delicto* lub *ex contractu*) podlega notariusz, który dopuścił się wyrządzenia szkody. Zarówno w przypadku odpowiedzialności *ex delicto*, jak i *ex contractu*, istotna pozostaje

⁸ Z. Jabłoński, *Aktualne zadania polskiego notariatu*, „Rejent” 1993, nr 5, s. 66–71.

zasada odpowiedzialności: na zasadzie ryzyka, na zasadzie winy, na zasadzie słuszności⁹.

Należy podzielić pogląd wyrażony m.in. przez Aleksandra Oleszko oraz Andrzeja Wąsiewicza¹⁰, iż notariusz podlega reżimowi odpowiedzialności deliktowej. Pogląd ten podziela także Biruta Lewaszkiewicz-Petrykowska, która wskazuje, iż odpowiedzialność notariusza oparta jest na art. 415 k.c., podkreślając przy tym, iż podstawowe obowiązki notariusza wynikają z zasad porządku prawnego, a zatem wiążą go zarówno względem klienta, jak też osoby trzeciej¹¹. Przyjęcie, iż notariusz podlega odpowiedzialności kontraktowej, zakładałoby, że pomiędzy notariuszem a stroną istnieje umowa, która stanowi źródło powstałego zobowiązania. Zbigniew Basak uważa jednak, iż uzasadnienia dla przyjęcia odpowiedzialności kontraktowej, upatrywać należy w założeniu, iż notariat posiada charakter usługowy, a sam notariusz jest osobą, która powołana została do dokonywania czynności, które muszą posiadać formę notarialną lub którym strony chcą nadać taką formę¹². Obowiązki notariusza zostały określone wprost przez ustawodawcę, a ściśle powiązanie dokonywanych przez notariusza czynności z działalnością państwa w zasadzie uniemożliwia przyjęcie, iż działalność notarialna posiada charakter „usługowy”. Zaprezentowany pogląd zdają się pomijać państwowy oraz publiczny aspekt działalności notarialnej.

Odpowiedzialność ex delicto i ex contractu

Jak wskazano, zwolennicy koncepcji dotyczącej przyjęcia, iż notariusz ponosi odpowiedzialność *ex contractu*, argumentują, iż pomiędzy stroną a notariuszem dochodzi do zawarcia umowy o dokonanie czynności notarialnej. W art. 5 § 1 PrNot wskazano, iż notariuszowi za dokonanie czynności notarialnych przysługuje wynagrodzenie określone na podstawie umowy ze stronami czynności, nie wyższe niż maksymalne stawki taksy notarialnej właściwe dla danej czynności. Przyjęcie, iż notariusz podlega odpowiedzialności *ex contractu* wymaga zatem wykazania, iż pomiędzy notariuszem a klientem zawarta została umowa, której przedmiotem jest właśnie dokonanie czynności notarialnej. Zakładając, iż podstawą stosunku zobowiązaniowego pomiędzy notariuszem a stroną jest umowa,

⁹ A. Rataj, A. Szereda, *Ustrój notariatu. Komentarz do art. 1–78d Prawa o notariacie*, Warszawa: C.H. Beck, 2019, komentarz do art. 49.

¹⁰ A. Oleszko, *Podstawy odpowiedzialności cywilnej notariusza*, „Rejent” 1992, nr 7–8, s. 28–42; A. Wąsiewicz, *Odpowiedzialność cywilna notariuszy i jej ubezpieczenie*, [w:] *Księga pamiątkowa. I Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej*, red. A. Oleszko, R. Szytk, Poznań–Kluczbork [s.n.], 1994, s. 301–317.

¹¹ B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Uwagi o zasadach rządzących cywilną odpowiedzialnością notariusza*, „Przegląd Sądowy” 1995, nr 2, s. 16.

¹² Z. Basak, *Z zagadnień odpowiedzialności cywilnej notariuszy*, „Rejent” 1992, nr 7–8, s. 43–57.

notariusz odpowiada za szkodę w przypadku niewykonania bądź nienależytego wykonania zobowiązania. W piśmiennictwie, wskazuje się, iż notariusz w omawianym kontekście działa jako organ obsługi prawnej. Podkreślenia wymaga zatem, iż w omawianej sytuacji odpowiedzialność notariusza wynika wprost z zawartej umowy. Należy jednak zauważyć, iż obowiązujące regulacje prawne nie przewidują formy, jak również charakteru umowy o dokonanie czynności notarialnej, która powinna być, zgodnie z brzmieniem cytowanego przepisu zawarta pomiędzy notariuszem a stroną. Zdaniem Aleksandra Oleszko obowiązek dokonania czynności notarialnej wynika bezpośrednio z ustawy, zatem nie może być konsekwencją poprzednio zawartej umowy. Tym samym, nie można przypisać notariuszowi odpowiedzialności *ex contractu*¹³.

W wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt: I C 365/16, dostrzeżono jednak, iż w relacji zachodzącej pomiędzy klientem a notariuszem zachodzą określone elementy, które są charakterystyczne dla umów. Mowa tutaj przede wszystkim o dowolności w zakresie wyboru notariusza wysokości opłaty. Niemniej jednak obowiązek sporządzenia aktu notarialnego nie posiada charakteru dobrowolnego, gdyż notariusz co do zasady nie może odmówić jego sporządzenia¹⁴. W przypadku przyjęcia, iż notariusz ponosi odpowiedzialność kontraktową, w pewnych sytuacjach mogłoby dojść do ograniczenia bądź nawet wyłączenia odpowiedzialności notariusza, co nie znajduje żadnego uzasadnienia w obowiązujących przepisach prawnych¹⁵. W orzecznictwie zgodnie podnosi się zatem, że notariusz odpowiada za szkodę (art. 415 kodeksu cywilnego – dalej k.c.¹⁶), która została wyrządzona w sposób zawiniony, podczas dokonywania czynności notarialnej, na skutek niezachowania przez samego notariusza należytej staranności¹⁷.

¹³ A. Oleszko, *Podstawy odpowiedzialności cywilnej...*, s. 28–42.

¹⁴ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19.03.2019 r., sygn. akt: I C 365/16, LEX nr 2669125.

¹⁵ W wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt: III CK 271/02, Legalis nr 66913, wskazano, iż „[...] podstawą określonej w art. 49 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie, odpowiedzialności notariusza zarówno wobec jego klientów, jak i wobec osób trzecich jest przepis art. 415 k.c., a zatem jest to odpowiedzialność deliktowa. Odpowiedzialność notariusza zarówno wobec klientów, jak i wobec osób trzecich za wyrządzoną im szkodę przy wykonywaniu czynności notarialnych opiera się na art. 415 k.c. Przy takiej podstawie odpowiedzialności, notariusz odpowiada wobec klientów także wówczas, gdy sporządził umowę zgodnie z ich życzeniem, choć w świetle art. 81 ustawy o notariacie powinien był odmówić jej sporządzenia jako sprzecznej z prawem. Przyjęcie kontraktowej odpowiedzialności notariusza, mogłoby w takiej sytuacji prowadzić do znacznego ograniczenia a nawet wyłączenia odpowiedzialności notariusza wobec stron czynności, co nie znajduje uzasadnienia w ustawie”.

¹⁶ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1509.

¹⁷ Tak m.in. w: wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28.06.2019 r., sygn. akt: IV CSK 224/18, LEX nr 2688433, wyroku Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 22.03.2019 r., sygn. akt: I CSK 89/18, LEX nr 2639466.

Notariusz ponosi odpowiedzialność za szkodę osób trzecich oraz stron, która wyrządzona została podczas dokonywania przez niego czynności notarialnej, w szczególności gdy nie dochował on należytej staranności, a przede wszystkim działał w sposób zawiniony¹⁸. Zgodnie bowiem z art. 415 k.c. osoba, która wyrzuciła szkodę innej osobie, jest zobowiązana do jej naprawienia. Podkreślenia wymaga, iż odpowiedzialność cywilnoprawna notariusza wiąże się z jego urzędową działalnością oraz statusem notariusza będącego funkcjonariuszem publicznym¹⁹.

Szkoda a odpowiedzialność cywilnoprawna notariusza

W literaturze szkodę określa się jako uszczerbek w interesach prawnie chronionych poszkodowanego. Jej ustalenie wymaga porównania stanu dóbr istniejących ze stanem dóbr, który powstał na skutek określonego zdarzenia uzasadniającego wystąpienie odpowiedzialności odszkodowawczej²⁰. Szkodę definiuje się także jako uszczerbek, który wystąpił w interesach bądź prawnie chronionych dobrach poszkodowanego²¹. Zdaniem Fryderyka Zolla ustalenie wystąpienia szkody majątkowej oraz jej wysokości wymaga porównania stanu majątkowego poszkodowanego ze stanem, który istniałby, gdyby szkody nie wywołano²². W prawie prywatnym rozróżnia się szkodę majątkową oraz niemajątkową. Szkodę majątkową można wyrazić w pieniądzu, tym samym naruszenie określonego dobra prawnego prowadzi do naruszenia interesów majątkowych poszkodowanego²³. Przypisanie notariuszowi odpowiedzialności cywilnoprawnej możliwe jest w sytuacji, w której strona czynności notarialnej poniesie szkodę w znaczeniu materialnym, a zatem w formie uszczerbku majątkowego. Szkoła dotyczy zarówno utraconych korzyści, jak i straty rzeczywistej. Musi zostać wyrządzona w związku z nienależytym wykonaniem czynności notarialnej lub jej niedokonaniem – pomiędzy szkodą a działalnością notariusza musi istnieć związek przyczynowo-skutkowy. Związek ten stanowi kategorię obiektywną, a zatem jego istnienie bada się w konkretnych okolicznościach danej sprawy.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt: IV CSK 224/18, LEGALIS nr 1962907; Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu – I Wydział Cywilny z dnia 6 grudnia 2017 r., sygn. akt: I ACa 1282/17, LEGALIS nr 1785973, Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt: IV CSK 104/17, Legalis nr 1682086; Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 2 października 2015 r., sygn. akt: II CSK 734/14, Legalis nr 1352515.

¹⁹ A. Rataj, A. Szereda, *op. cit.*, komentarz do art. 49.

²⁰ T. Dybowski, [w:] *System prawa cywilnego*, t. III, cz. 1: *Prawo zobowiązań. Część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław: Ossolineum, 1981, s. 214.

²¹ W. Czachórski, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa: Wolters Kluwer, 2009, s. 85.

²² F. Zoll, *Zobowiązania w zarysie*, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1948, s. 121.

²³ M. Kaliński, *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa: C.H. Beck, 2014, s. 212.

Odpowiedzialność notariusza posiada zatem charakter sprawczy, nie można jej wyłączyć ani ograniczyć. Obowiązek notariusza w zakresie dokonania czynności notarialnej powstaje na podstawie art. 91 PrNot, zgodnie z którym notariusz sporządza akt notarialny, gdy wymaga tego przepis prawa lub gdy taka jest wola stron. Z cytowanego przepisu wynika, iż obowiązek sporządzenia aktu notarialnego nie wynika z umowy o dokonanie określonej czynności notarialnej, a z obowiązku sporządzenia czynności notarialnej. Wymóg dotyczący powinności sporządzenia określonej czynności z zachowaniem formy notarialnej nazywany jest przymusem notarialnym²⁴. Cytowany przepis posiada charakter bezwzględnie obowiązujący. Z powyższych rozważań wynika zatem, iż strony, nie mogą w drodze umowy, uchylić się od obowiązku dokonania czynności w formie notarialnej, a notariusz nie może wykonać czynności, która byłaby sprzeczna z obowiązującym prawem²⁵.

Szczególna staranność a odpowiedzialność notariusza

Notariusz, świadcząc usługi prawne na rzecz klientów, powinien rozważyć interesy wszystkich stron przystępujących do czynności notarialnej, bowiem zgodnie z art. 80 § 2 PrNot przy dokonywaniu czynności notarialnych notariusz jest obowiązany czuwać nad należytym zabezpieczeniem praw i słusznym interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może powodować skutki prawne. Kształtowanie odpowiedzialności odszkodowawczej notariusza zależy od kilku czynników, które wpływają na końcową ocenę zachowania notariusza. Po pierwsze, od notariusza wymaga się zachowania wysokiej staranności w zakresie sporządzanych przez niego czynności, po drugie – zachowanie notariusza podlegające ocenie winno zostać uznane za zawinione, po trzecie zaś, charakter dokonywanych przez notariusza czynności, uzasadnia konieczność eliminowania ewentualnych uchybień w zakresie zawodowego charakteru działalności wykonywanej przez notariusza. Obowiązek notariusza w zakresie czuwania nad zabezpieczeniem praw oraz słusznym interesów stron przejawia się szczególnie w konieczności pouczenia stron o konsekwencjach dokonywanej czynności notarialnej. Powinność notariusza w omawianym zakresie, oddają istotę jego roli w obecnym systemie prawnym.

Brak należytej staranności notariusza może skutkować przypisaniem mu odpowiedzialności odszkodowawczej. Odpowiedzialność cywilnoprawna notariusza, kształtują się na zasadzie winy nieumyślnej w postaci niedbalstwa i lekkomyślności oraz winy umyślnej. Stopień staranności notariusza różni się

²⁴ W. Boć, *Status prawny notariusza*, Łódź: Kolonia Limited, 2010, s. 131.

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 12 czerwca 2002 r., sygn. akt: III CKN 694/00, Legalis nr 55861.

od staranności laika przede wszystkim odmiennością modelu, którym jest ona mierzona²⁶. Od notariusza wymagana jest staranność, uzasadniona jego kwalifikacjami, wykształceniem, przygotowaniem zawodowym²⁷. Niemniej jednak kryterium szczególnej staranności winna wyznaczać notariuszowi dyspozycja zawarta w art. 80 § 2 i § 3 PrNot. Notariusz sprawuje jurysdykcję zapobiegawczą. W trakcie dokonywania czynności powinien przede wszystkim, kierować się wolą stron, o ile ta jest zgodna i nie zmierza do obejścia prawa. Notariusz, świadcząc usługi prawne na rzecz klientów, powinien rozważyć interesy wszystkich stron przystępujących do czynności notarialnej, bowiem przy dokonywaniu czynności notarialnych notariusz jest obowiązany czuwać nad należyтым zabezpieczeniem praw i słusznym interesów stron oraz innych osób, dla których czynność ta może powodować skutki prawne. Z art. 81 PrNot wynika zasada legalizmu. Notariusz jest organem prewencyjnym, zatem gdyby czynność notarialna była sprzeczna z prawem, notariusz ma prawo odmówić jej sporządzenia. Jak podkreśla się w literaturze, owa sprzeczność odnosi się przede wszystkim do czynności prawnej, którą czynność notarialna dokumentuje²⁸.

Wnioski końcowe

Odpowiedzialność cywilna notariusza związana jest z posiadaniem przez niego szczególnego statusu prawnego. Czynności dokonywane przez notariusza posiadają doniosłe skutki prawne. Notariusz stanowi gwarant bezpieczeństwa obrotu prawnego i to na nim spoczywa obowiązek rozważenia interesów stron przystępujących do czynności. W obowiązującym stanie prawnym, notariusz jest organem ochrony prawnej. Charakter obowiązków nałożonych na notariusza sprawia, iż trudno jednoznacznie przesądzić o pozycji ustrojowej współczesnego notariatu. Z jednej strony, uregulowania dotyczące statusu notariusza, wskazują na jego ściśle powiązanie z aparatem państwowym, z drugiej zaś, notariusz prowadzi własną kancelarię i wykonuje zawód indywidualnie. Należy zatem stwierdzić, iż współczesny notariat stanowi swoistą hybrydę, bowiem łączy w sobie elementy publicznoprawne oraz prywatnoprawne. Charakter powinności nałożonych na notariusza, wiąże się z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa obrotu prawnego. Notariusz, dokonując czynności notarialnych, powinien czynić to z najwyższą starannością. Niedochowanie powyższego obowiązku może doprowadzić do odpowiedzialności cywilnej notariusza. Jak wykazano, w literaturze przedmiotu istnieje spór co do wyboru reżimu

²⁶ M. Sośniak, *Należyta staranność*, Katowice: WUŚ, 1980, s. 189–190.

²⁷ *Idem*, *Cywilnoprawna ocena staranności zawodowej*, „Nowe Prawo” 1980, nr 2, s. 21–23.

²⁸ J. Masiubiański, *Kilka uwag w sprawie zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej oraz dopuszczalności skargi kasacyjnej w tej sprawie*, „Rejent” 2013, nr 3, s. 84.

przypisywanej notariuszowi odpowiedzialności. Przychylić należy się jednak do stwierdzenia, iż odpowiedzialność notariusza za szkodę ma charakter odpowiedzialności deliktowej. Przyjęcie odpowiedzialności kontraktowej możliwe byłoby dopiero wówczas, gdyby pomiędzy notariuszem a stroną zawierana była umowa, której przedmiotem byłoby dokonanie określonej czynności notarialnej. W obowiązujących regulacjach prawnych nie przewidziano jednak takiej możliwości, gdyż większość czynności dokonywanych przed notariuszem dla swojej ważności wymaga formy aktu notarialnego. Przymus notarialny, sprawia zatem, iż strony nie mają dowolności w zakresie wyboru formy dokonania określonej czynności.

Z zakresem odpowiedzialności cywilnoprawnej notariusza związana pozostaje kwestia należytej staranności osoby pełniącej tę funkcję. Kwalifikowany charakter działalności notariusza sprawia, iż powinności nałożone na notariusza przez obowiązujące przepisy prawa wymagają od niego każdorazowo staranności zawodowej. Brak staranności zawodowej może skutkować odpowiedzialnością odszkodowawczą notariusza. Stosownie do art. 415 k.c. należy podkreślić, iż nawet lekkie zaniedbanie może prowadzić do odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym. Podkreślić należy, iż postępowanie notariusza jawi się jako bezprawne w sytuacji, w której pozostaje ono w sprzeczności z przepisami ustawy PrNot.

Bibliografia

- Basak Z., *Z zagadnień odpowiedzialności cywilnej notariuszy*, „Rejent” 1992, nr 7–8, s. 43–57.
- Boć W., *Status prawny notariusza*, Łódź: Kolonia Limited, 2010.
- Czachórski W., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa: Wolters Kluwer, 2009.
- Jabłoński Z., *Aktualne zadania polskiego notariatu*, „Rejent” 1993, nr 5, s. 66–71.
- Kaliński M., *Szkoda na mieniu i jej naprawienie*, Warszawa: C.H. Beck, 2014.
- Kolasiński M.K., *Odpowiedzialność cywilna notariusza*, Toruń: TNOK, 2005.
- Król M.Z., *Notariusz na rozdrożu, czyli o paradygmacie notariusza*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2006, nr 3, s. 31–32.
- Lewaszkiwicz-Petrykowska B., *Uwagi o zasadach rządzących cywilną odpowiedzialnością notariusza*, „Przegląd Sądowy” 1995, nr 2, s. 17–25.
- Masiubiński J., *Kilka uwag w sprawie zażalenia na odmowę dokonania czynności notarialnej oraz dopuszczalności skargi kasacyjnej w tej sprawie*, „Rejent” 2013, nr 3, s. 19.
- Modrzejewski M., *Pozycja ustrojowa notariusza*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2008, nr 1, s. 25–38.
- Oleszko A., *Podstawy odpowiedzialności cywilnej notariusza*, Rejent 1992, nr 7–8, s. 28–42.
- Oleszko A., *Prawo o notariacie. Komentarz*, cz. 1, Warszawa: LexisNexis, 2011.
- Rataj A., Szereda A., *Ustrój notariatu. Komentarz do art. 1–78d Prawa o notariacie*, Warszawa: C.H. Beck, 2019.

- Sośniak M., *Cywilnoprawna ocena staranności zawodowej*, „Nowe Prawo” 1980, nr 2, s. 21–23.
- Sośniak M., *Należyta staranność*, Katowice: WUŚ, 1980.
- System prawa cywilnego*, t. III, cz. 1: *Prawo zobowiązań. Część ogólna*, red. Z. Radwański, Wrocław: Ossolineum, 1981.
- Wąsiewicz A., *Odpowiedzialność cywilna notariuszy i jej ubezpieczenie*, [w:] *Księga pamiątkowa. I Kongres Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej*, red. A. Oleszko, R. Szytyk, Poznań–Kluczbork [s.n.], 1994, s. 301–317.
- Wiśniewska J., *Odpowiedzialność prawna notariusza – jako funkcjonariusza publicznego oraz osoby zaufania publicznego*, [w:] *Odpowiedzialność prawna funkcjonariuszy publicznych. Wybrane zagadnienia*, red. M. Giżyńska, D. Ossowska-Salamonowicz, F. Freitag, M. Malessa, K. Pawikowski, Olsztyn: UMK, 2017.
- Zoll F., *Zobowiązania w zarysie*, Warszawa: Gebethner i Wolff, 1948.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1509.
- Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 192.

Orzecznictwo

- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 9 kwietnia 2002 r., sygn. akt: I ACa 1317/01.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 4 grudnia 2019 r., sygn. akt: I ACa 194/19, LEX nr 3040483.
- Wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu – I Wydział Cywilny z dnia 6 grudnia 2017 r., sygn. akt: I ACa 1282/17, Legalis nr 1785973.
- Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 12 czerwca 2002 r., sygn. akt: III CKN 694/00, Legalis nr 55861.
- Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 5 lutego 2004 r., sygn. akt: III CK 271/02, Legalis nr 66913.
- Wyrok Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2005 r., sygn. akt: III CK 193/2004, LexPolonica nr 385196, OSP 2006, nr 7–8, poz. 89.
- Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 2 października 2015 r., sygn. akt: II CSK 734/14, Legalis nr 1352515.
- Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt: IV CSK 104/17, Legalis nr 168208.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2019 r., sygn. akt: I CSK 89/18, LEX nr 2639466.
- Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt: IV CSK 224/18, Legalis nr 1962907.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt: IV CSK 224/18, LEX nr 2688433.
- Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 19 marca 2019 r., sygn. akt: I C 365/16, LEX nr 2669125.

Abstract

Selected aspects of civil liability of a notary

This article deals with selected issues related to the issues of civil liability of a notary public in the light of the Act of February 14, 1991 – Law on Notaries. The article presents selected aspects of a notary's liability in tort. The considerations presented in the article also concern the legal status of modern notaries and the obligations imposed on notaries and related to their professional duties. The entire article was enriched with the literature on the subject and contemporary jurisprudence.

Key words: notary public, tort liability, damage

Streszczenie

Wybrane aspekty odpowiedzialności cywilnej notariusza

Niniejszy artykuł porusza wybrane kwestie związane z problematyką odpowiedzialności cywilnoprawnej notariusza w świetle ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie. Przedstawiono tu część zagadnień związanych z odpowiedzialnością deliktową notariusza. Rozważania prezentowane w artykule dotyczą także statusu prawnego współczesnego notariatu oraz powinności nałożonych na notariusza, a związanych z jego obowiązkami zawodowymi. Całość artykułu wzbogacona została o literaturę przedmiotu oraz współczesne orzecznictwo.

Słowa kluczowe: notariusz, odpowiedzialność deliktowa, szkoda